

Påstigarna i Köpmanholmen

Hela augusti månad ut kan man på Restaurang Kajen i Köpmanholmen ta del av Eva Skåreus fotoporträtt av ett tjugofemtal båtresenärer, bilder tagna en varm och solig julidag just innan passagerarna ska kliva ombord på båten som ska ta dem bort mot skärgård och hav. De avporträtterade, från mycket unga till mycket äldre, kvinnor som män, hade tackat ja till att placera sig på en av stolarna i den väntkur med skylten "Påstigande", ett rum som alla måste passera för att ta sig ut på resan. De tittar rakt in i kameran, lätt sommarklädda, till synes glada och förväntansfulla. Under varje bild står att läsa personens namn men det framgår inte varifrån denne kommer eller vilket resmålet är. Det är allt.

Umeåbaserade Eva Skåreus har sommarbostad i Köpmanholmen och där tidigare arbetat med plats-specifika och socialt interaktiva verk. 2009 lät hon ett femtiotal ortsbor bli avporträtterade som en hyllning till fotografen Bertil Westin som tidigare hade huset som fotoateljé. Två år senare skapade hon ett stort hjärta av blommor vid det gamla industriområdet, där hon fick engagerad hjälp vid planteringen av många från orten.

Eva Skåreus skriver i en text till utställningen vid kajen: "De var tillfälliga besökare i skärgårdsbåtarnas väntkur. Några var långvägsresenärer, från Tjeckien eller Norge, medan andra bodde nästgårds och tog tillfället i akt att ta sig ner på kajen eller åka ut i skärgården en varm sommardag. För att kunna ta båten, till Trysunda, Strängöarna eller Ulvön, måste du som passagerare gå genom väntkuren, dvs. för en kort stund vara i transit. Statistiken säger att ca 50 000 människor passerar där varje år. 50 000 i transit på Köpmanholmens kaj... Väntkuren är inte viktig i sig, en plats man passerar, men en plats som på ett eller annat sätt påverkar människors identitet. Den utgör en gräns att passera inom vilken man till exempel går från bilresenär till båtresenär, från stadsbo till tillfällig skärgårdsbo, från besökare till hemmahörande. Man är i transit, ska bara genom, på väg bort, någon annanstans. Väntkuren är enbart namngivet på en skylt inne i byggnaden. Över ingången står det "Påstigande". När du går in i byggnaden tillhör du alltså kategorin "påstigande" oavsett om du tänker stiga på båten eller inte."

Som betraktare av utställningen kanske man råkar känna igen någon men det är knappast troligt med tanke på den stora tillströmningen varje sommar av resenärer. Själv upptäckte jag förre kulturredaktören på VK, Leif Larsson, annars handlade det för mig om helt främmande personer. Som ofta vid transithallar uppstår en situation av plötslig offentlighet när det privata sammansmälter med det allmänna. En känsla av underlig samhörighet infinner sig eftersom alla är i färd med att göra samma sak. Men det är en flyktig förnimmelse som upplöses så snart du klivit ombord och hittat din egen plats som du kanske inrättar på ditt eget högst privata sätt.

Men i fotodokumentationen dröjer den märkliga föreningen mellan personligt och allmänt kvar. Genom ett osynligt klister går det privata över i något gemensamt, vi känner alla igen oss i fotografierna, även utställningsbesökaren gör det. Det enskilda fotot skulle kunna vara en privat sak för minnet, ett bevis på att jag just den dagen var på väg till en resa med start i Köpmanholmen. Så här var jag klädd, så här såg jag ut. Bilden skulle kunna läggas ut på Facebook för mina vänner, de som känner mig sedan tidigare.

Det som är svårt att komma åt är just länken, mellan det personliga och privata och offentligheten, hur ser den ut, vad består den av? Jag undrar om inte själva utställningsformen kan vara ett svar, här sker just övergången, eller påstigandet från mitt jag till vårt vi, och kanske är det den raka enkla avbildningen som är nyckeln till mysteriet. För tillsammans med alla de andra porträtten, uthängda till allmän beskådan och utan någon särskild uppseendeväckande anledning förutom resesyftet, skapas en ytterligare och särskild dimension, den enkla anspråkslösheten i fotoprojektet lyfts upp

flera snäpp när det blir presenterat. Det handlar här inte om några celebriteter eller kändisar utan vanliga människor men ändå kan vi förundras över hur just ovanligt märkvärdiga folk kan vara, en vacker sommardag när de strax ska till att kliva ombord på skärgårdsbåten.

Text och foto: Jan K Persson
Volym 2013-08-16